

ELŐSZÓ

A témaválasztásom személyes indíttatású. Azok közé tartozom, akik kötődnek egy helyhez. Ebből is fakad érdeklődésem a múltja iránt. A hely neve: Szár. Fejér megyei község, lakói túlnyomórészt német úrbéres parasztok voltak Magyarország történetének későrendi korszakában. Életükre vonatkozóan a legtöbbször összesen két szó maradt fenn: a keresztnévük és a családnévük. A gót vagy latin betűvel írt feljegyzések mellett néhol számok és régi mértékegységek is olvashatók a különböző forrásokon. Megismerhető-e ezeken keresztül bármi, amit kétszáz vagy kétszázötven éve élt száriak gondoltak, éreztek, cselekedtek? Ezzel a kérdéssel indult az a történeti kutatás, amelynek részleteit ebben az írásban igyekszem bemutatni. A korabeli szári emberekről összegyűjthető adatok feldolgozása aztán újabb kérdéseket hozott a felszínre. Ezek rendszerint népességtörténeti irányokba mutattak.

A kutatás során sok segítséget kaptam. Doktori témavezetőim, Dobszay Tamás és Szijártó István szövegeim alapos elemzésével, kapcsolataik, könyvtárak és szakmai szemléletmódjuk rendszeres megosztásával nagy energiát fektettek a vizsgálatok előrehaladásába, illetve tudományos látómezőm bővítésébe. Köszönöm nekik! A kötet tartalma az ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Programjának keretein belül 2022-ben megvédett disszertáción némileg bővített, szerkesztett változata. Az egyes fejezetek elolvasásáért és hasznos véleményezéséért szintén hálával tartozom a Szijártó István vezete alatt működő önképzőkör tagjainak.

Köszönöm Erdélyi Gabriellának a bizalmat, amellyel kéziratomat fogadta, és a kötet megjelenésének támogatása mellett fontos szakirodalmi munkákat, szerkesztői útmutatásokat adott. Köszönöm Horváth Zitának a szöveg precíz nyelvi lektorálását, Kovács Évának a kiadás munkálatainak szervezését. Köszönöm a közreműködést Bobay Orsolyának, Gyócsi Ádámnak és Hábel Jánosnak a szöveges források feldolgozásában, Kristóf Benjáminnak az adatok képi megjelenítésében, Schuth Jánosnak terminológiai kérdések megválaszolásában. Köszönöm Lászazné Martos Idának, hogy mesterszakos szakdolgozatom megírásához témavezetőként nyújtott támogatást, és bátorított a folytatásra, Fülöp Éva Máriaának, hogy segített eligazodni az uradalomtörténetben, Koloh Gábornak, Őri Péternek és Pakot Leventének, hogy felhívták a figyelmemet a történeti demográfia újabb eredményeire, Mózesy Gergelynek és Várszegi Asztriknak, hogy mindig a rendelkezésemre álltak – sok más mel-

lett – egyháztörténeti és levéltári kérdésekben. Erdődy Gábor, Fónagy Zoltán és Tóth Árpád hasznos tanácsokkal láttak el szerteágazó társadalomtörténeti témák, Szemethy Tamás a fokozatszerzési eljárás terén, köszönöm nekik. Nagy hálával gondolok Szár szülőtteire, néhai Genzwein Ferencre és Laub Jánosra, akik értékes forrásokra és a szári néphagyományok – általam korábban nem ismert – elemeire irányították a figyelmemet, illetve mindazokra, akik más szakmai és egyéb segítségnyújtással álltak mellém az elmúlt tizenkét évben.

Mindezek mellett köszönöm nagyszüleimnek és sok szári embernek a régi világ történeteit, a szüleimnek az energiát, amellyel érdeklődő emberre neveltek, testvéremnek, minden családtagomnak és barátomnak a türelmet, az időt, a támogatást. Továbbá külön köszönöm feleségemnek, Katinak mind-ezeket, és azt, hogy a legnagyobb munkateher alatt is támogatott, ábrám szerkesztésében közreműködött, felolvasásaimat meghallgatta, mondataimat véleményezte. Nélküle nem készülhetett volna el ez a munka.

A kutatás eredményeihez tehát sok személy erőfeszítése járult hozzá. Szövegemben ezért is maradtam a szerzői többes használatánál. Ez persze nem mentesít attól, hogy az esetleges hibákért, hiányosságokért egyedül vállaljam a felelősséget.

